

Előfizetési feltételek

helyben házhoz hordva vagy vidékre postán küldve:

Egész évre 6 frt — kr.
Fél évre 3 frt — kr.
Negyedévre 1 frt 50 kr.

Hirdetések díja:

□ centiméterenként 3 kr. Kereskedők és gyárosok külön árkedvezményben részesülnek.

Bélyegdíj 30 krajczár.

Nyílt tér sora 20 kr.

KÖZÉRTÉK

POLITIKAI, TÁRSADALMI ÉS KÖZGAZDASÁGI LAP.

Megjelenik hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Nagyenyedi
Könyvnyomda és Papír-
árugyár részvénytársaság
Főter 38. szám alatt,

hova ugy a lap szemleli részét illető közlemények, mint az előfizetéseket és hirdetések bérmentesen küldendők.

Kéziratok nem adóznak vissza.

A kiegyezési javaslatok.

Néhány nap óta elszórt a titokzatos homály, melybe a kiegyezési törvény burkolva volt; tisztán és világosan áll előtűnk a nagy mű, mely tárgyilag kritikára, igazságos bírálatra provokál. Terjedelmes, dustartalmu a javaslat, melyet nem szabad felületes vizsgálódás tárgyává tenni. lelkiismeretes bírálónak nem szabad a javaslat egyes részeit kiszakítva, egymástól elválasztva megítélni. A kiegyezési javaslat egy organikus egészet képez, melynek minden egyes részét meg kell ugyan vizsgálni, de melyet megítélni csak egészben lehet.

A megítélés legbiztosabb mértéke a benyomásban van, melyet a javaslatok a két szerződő félnél keltettek; és erre nézve egész tárgyilagosan vázoljuk a benyomást, melyet a javaslatok a sajtóban és a képviselőházban, valamint az osztrák Reichsrathban előidéztek. Így mindenekelőtt konstatalhatjuk, hogy a magyar ellenzéki sajtóban a javaslatok ellen érdemleges kifogás nem igen akad és hogy bizonyos aggodalom lesz hallható, mely azt vitatja, hogy törvénynevé válhatnak-e a javaslatok. Az akadály nálunk a függetlenségi párt abszolút ellenzésében van, amely párt Ausztriával való minden szerződéses viszonyt ellenez, és erre az elvre támaszkodva, egyelőre minden érdemleges diszkussziótól tartózkodik. Majdnem úgy fest a dolog, hogy a függetlenségi párt osztozkodik a nemzeti párt sorsában, amely, dacára oppozíciójának, mindig zavarba jön, ha érdemleges és tárgyilagosságokkal kellene neki előállni és nem képes a kiegyezési javaslatokban fogatkozást konstatalni, mert olyat nem tud felfedezni.

Annak a bizonyító erőnek abszolút értékét, mely e negatív tünethet van, fokozza és megerősíti az osztrák sajtó és reichsrathi kisebbségnek magatartása. Ott a javaslatokat elfogadhatlanoknak, a dualizmus fentartásáért tulságos nagy árnak tartják és hevesen neki támadnak minden újításnak és engedménynek, melyek a javaslatokban vannak. A tőke a bankparitás ellen fordul, az ipar a vámtörvényhozás és a fogyasztási adók ellen, az agráriusok az új állategészségügyi megállapodást gyűlölik lelkük mélyéből. Ilyen drágán nem kell nekik a dualizmus.

Ha csak egy kis része őszinte annak a lármának, mely Ausztriában zug, akkor a magyar kormány és élén báró Bánffy miniszterelnök már ezzel az egyelőre történt megállapodással korszakos sikert ért el, melynek fontosságát most még csak azért nem akarjuk méltatni, mert az ügy jelen állásában annak nyílt

feltárása által többet ártanánk, mint amennyiért az ország érdekében felelő séget vállalhatnánk. Egyelőre az egyes javaslatok jelentőségének taglalására kell szorítkoznunk s nem szabad elárulnunk, minő dologi és erkölcsi értékük van Magyarországra nézve a vivmányoknak.

Egy azonban teljesen helyeselhetőnek tetszik s ez az, hogy mennél többet lármáznak odaát s mennél többet hallgat a magyar ellenzék, annál nyugodtabban tekinthet a nemzet a szerződés ratifikálása elé.

Országgyűlés.

Dr. Werner Gyula beszéde.

(Befejező közlemény.)

Bethlen András gróf képviselő ur felhozta, hogy ennek a javaslatnak tulajdonképpen nem is az a célja, hogy a szegény lelkeseknek anyagi helyzetén segítsen, hanem van egy másik rejtett célja is: az, hogy ezen javaslat által az egyik felekezeti lelkeszei politikailag megrendszabályoztassanak. Azt tartom, hogy ilyen nyilatkozat, amely magyar parlamentben hangzik el, méltán kelthet nyugtalanságot az érdekelt görög keleti egyházban, sőt alkalmas arra, hogy a kedélyeket felizgassa, hogy kiinduló pontjává váljék egy hatalmas, e javaslat ellen meginduló nemzetiségi agitációnak. Távol áll tőlem, hogy azt mondjam, hogy ez volt a célja a képviselő ur felszólalásának, illetőleg megjegyzésének; de ez az eredménye lehetséges. Én tehát ettől indítva, a t. ház kegyes engedelmeivel néhány megjegyzést teszek erre vonatkozólag is. (Halljuk! Halljuk!)

Felállítandó tételmet én így formulázom: az előtűnk fekvő törvényjavaslatnak politikai céljai nincsenek, de lehetnek politikai következményei. Hiszen minden törvény a világon hatással van az életre, a társadalomra, a társadalom hangulata pedig visszahat a politikára. Hogyne lehetne tehát ily hatása e nagyfontosságú javaslatnak, amely a nemzetiségi társadalom egy jelentős tényezőjének, a lelkeszei karnak testéből huzza ki a nyomorúságnak és az ezzel járó elégtelenségnek tüskéjét? (Igaz! Ugy van! a jobboldalon.)

De, hogy megjölelhessem az irányt, amelyben én ettől a javaslatlól társadalmi és a társadalom, de csakis a társadalom útján, politikai eredményeket is várok, reá kell mutatnom a nemzetiségi mozgalmak két jellemvonására. (Halljuk! Halljuk!) Az egyik az, hogy a

józan, mérsékelt nemzetiségi pártnak, nem beszélnek a szászokról, mert a mi hátunk megett és a mi sorainkban ezen mérsékelt pártnak kiváló képviselői ülnek, a nemzetiségeknél hire-hamva sincs.

Vegyük pl. a románokat, akik a passivitásnak, a törvényes állapot el nem ismerésének alapján állanak, kevés kivétellel. Minthogy pedig olyan államban, amely ad valamit a maga tekintélyére és nemzeti becsületére, jogokhoz és politikai eredményekhez csak az alkotmányosságnak s a fennálló törvényeknek útján lehet eljutni: mindaddig, míg a románok kebelében oly mérsékelt pártok, melyek a tulzókól népek politikai és társadalmi vezetését átvetik, vagy nem tudnak, vagy nem is akarnak megalakulni, a magyar nemzetnek ebben a kérdésben méltósága sérelme nélkül nincs kívül szöba állani.

A másik jellemvonása a nemzetiségi mozgalomnak az, hogy míg ez a mozgalom, az értelmiségben a nemzeti eszme, a politikai törekvések tetszetős alakjában lép fel, addig ez a mozgalom lent a köznépi rétegeiben a kommunizmus eszmekörétől elválaszthatatlan. Mert ne méltóztassanak azt gondolni, hogy Hora idejében, vagy 1848-ban, vagy akár most, a függetlenség vagy a szabadság jelszavaival ébresztgették fel a népet. Az igaztók világosabban és érthetőbben szólnak a néphez. Azt mondják neki: „Ez a föld, ezek a kastélyok, ezek a zugó erdők, mindez a politikai hatalom és társadalmi befolyás, mindez a vagyoni jólét a tietek. Mindezt a magyarok csak bitorolják.” Talán felesleges ily értelmű magyarázathoz hozzátenni, — pedig hozzátesszük — hogy: „mind ez ismét a tietek lesz, csak el kell venni.” Hát ily körülmények közt, ha tekintetbe vesszük a lelkeseknek a népre gyakorolt nagy befolyását, s ha meggondoljuk, hogy e lelkeszek legnagyobb része e mai napig maga is nyomorgott, s így szive sem a társadalmi, sem a politikai felforgatásnak kísértése ellen eléggé vértézve nem volt, akkor az anyagilag jobb helyzetbe hozott, a megelégedett és inkább hivatásának élhető lelkesektől, tehát e javaslatlól sokat várok abban a tekintetben, hogy a román politika ezen két irányának tulzását mérsékelni fogják. (Helyes! jobboldal.) Nem halálból, mert hiszen politikában egyesek és nemzetek haláljára számítani nem lehet, hanem a maguk jól felfogott érdekében. Mert a jövdelemnek biztosított voltával a lelkeszei kar bejut azon társadalmi rétegek nagy érdekközösségébe, amely társadalmi rétegek, politikai vagy társadalmi felfordulásokban elveszithetnek mindent, de nem nyerhetnek

TÁRCZA.

A hajnal óbredése.

Irtá: Pásztor Árpád.

Álmát alussza még az éjszaka,
Szendén csillag sok ezer csillaga . . .
Alszik a föld, a tenger és a szél,
Az erdőkben nem rebben egy levél.
Az éji dúvad is nyugodni ment . . .
Csend volt ott fent és csend idelent.

Csak messze, messze . . . Távol keleten
Lobban ki egy-egy csillag hirtelen.
Sápadt fény rezg a ködös fátylon át.
Felrezzenti az alvó éjszakát.
Kiegnnek lassan mind a csillagok,
Csupán csak a hajnalcsillag ragyog.
De nincsen lángja . . . Lassanként kihül,
Megtörve, busan csillan messziről.
Sötét a föld . . . Ködös, sötét az ég . . .
Mindent belep egy fájó szürkeség.

Miért van az? Nem tudja senkisé.
Néha, néha az emberi szíven
Erőt vesz egy bus, fájó érzélem,
Szürke fátylát ránk vonja csendesen.

Nincsen kedvünk, hamvas, sötét a mult,
Hitünk kiégett, lelkünk megfakult.
Köröttünk nincs éj, napfény sem ragyog,
Nem vezetnek sugárzó csillagok.
Szívünk hervadt, mint őszi, tar vidék,
Köröttünk árnyék, ólmos szürkeség . . .
Nem bánt semmi. Nem mozgat semmi sem.
A halál árnya nyugszik a szíven.

Nem tart soká! Egy szellő utra kel,
A szürkeségbe életet lehel.
Ezer foszlányra omlik szét a köd,
Rózsás fény gyulad ki a föld fölött.
A keleti égboltnak peremén
Biborsáv izzik . . . Talán a remény?
Halvány-vörös szín árad szeretszét,
Éledni kezd az erdő, völgy, a rét,
Harmattól csillog minden kis levél,
A természet újra életre kél.
Minden mosolygó, tiszta, fiatal,
Az erdőkben csendülve zeng a dal.
Kiszáll fészkből a dalos madár,
Kicsalta őt az első napsugár.
Csapong! Csapong! Hiszen övé a lég,
A magas, tiszta, fénylő messzeség.
Dala mindig vidámabb, hangosabb . . .
És fűn az égen utra kél a nap.

Szemelvények

Szilágyi Farkas nagyenyedi ev. ref. lelkesznek az Alsófehér vármegye monografiája számára írt és az 1848-diki eseményeket tárgyzó munkájából.

„Janku Ábrahám fellépte.

„A márcziusi napok egyik estéjén a magyar és román fiatalok együtt poharazott. A tömegben egy szikár természetű, vöröslő szakállal körített arcú egyén sötétben kísért a jobbság felszabadítása iránti vitát s végre felkiáltott: Örök váltság ingyen, vagy halál. E szavak nem hangzottak el, s reggel a román fiatal ember nem vala M.-Vásárhelyen látható; senki se hitte, hogy ez egyszerű irnok nevét vérrel fogja Erdély története lapjaira beírni.”

Ez a középtermű, szikár, vöröslő szakállal körített arcú egyén Janku Ábrahám, akkor királyi táblai irnok, később a „Havasok királya” volt, amint ő magát nevezni szokta. Született Felső-Vidrán (Alsófehérmegye) 1824-ben. Atyja jómódu csebres mőcz. Tanulását az abrudbányai és zalathnai magyar iskolában kezdette és folytatta. Zalathnáról Balászfalvára ment s a középiskolai tanulmányait ott végezte. A bölcsezetet és jogot Kolozsvárt hallgatta. Kolozsvárról 1847-ben M.-Vásárhelyre ment át a királyi táblára. A tehetséges és tanult román ifjút az 1848-ik évi márcziusi mozgalmak a szekely fővárosban találták.

Janku Ábrahám az intelligens magyar városok társa-

* Kővári L. „Erdély története 1848—49-ben.”

semmit, akiknek tehát ilyen politikai vagy társadalmi felfordulások előidézése érdekükben nincsen. (Helyeslés. Ugy van! jobbfelől.)

De talán azt méltóztatnak gondolni, hogy nagyon tulzó színekkel eseteltem a nemzetiségi lelkésznek nagy befolyását népük fejlődésére. A história mellett bizonyít. Mikor Schiaguna 1846-ban, tehát két évvel a szabadságharc kitörése előtt, püspöki székét elfoglalta, akkor a görög keleti karszi kar a legnagyobb szegénységben és tudatlanságban nyúlódott. E tekintetben, mert azt mondhatnák, hogy nem tudom, miféle elfogultság vezet, hivatkozom egy román történetíróra, Slavici-re. Slavici azt mondja, hogy abban a korban a lelkészek legnagyobb része közönséges paraszt volt, a ki írni nem tudott, csak olvasni és valamit énekelni. A püspök legelső körlevélében szemrehányást tesz papjainak, hogy a templomból egyenesen a korcsmába mennek, ott magukat leisszák és lelkészhez illetlen beszédekkel folytatnak. Előírja ez a püspöki körlevél, mikép öltözködjének és viselkedjenek, ha a városba jönnek, és szigorú büntetéssel fenyegeti mindazokat, kik piszkosan vagy füstölten hajjal járnak.

Történetírók dolga felderíteni a 48-i román fölkelés okait; de azt hiszem, ily nagy mértékben tudatlan, ily nagy mértékben szegény és ily nagy mértékben romlott lelkészi kar csak végzetes befolyást gyakorolhat az események fejlődésére és a gondjaira bizott tömegek elhatározására. (Ugy van! jobbfelől.)

Hogy a magyar nemzet levonta ez idők tanulságát, amellet az bizonyít, hogy 1867. óta államferfiaink sokat megtettek részint a nemzet erejének fokozására, részint a nyugtalanság csillapítására. Amit ez irányban a magyar nemzet tett, azt minden politikai párt közreműködésével és egyhangú helyesléssel tette meg egész a legutóbbi időkig. Mert ma van már párt, — gondolom, mondani is felesleges, hogy a t. néppártot értem — mely a nemzetnek a nemzetiségi kérdésben elfoglalt, tiszteletet parancsoló egyetértését szerencsésen megbolgyatta. A költségvetési vitában elhangzott nyilatkozatok óta felesleges volna bizonyítanom hogy a nemzetiségi kérdésben a néppártnak más a programja, mint akár a nemzeti, akár a függetlenségi, akár a szabadelvű pártnak, akár a nemzeti közvéleménynek. A tisztelt néppárttól régen rebesgetik, hogy a nemzetiségi politikában töretlen utakon jár. De e házban egy ideig az volt a jelszava: Si fecisti, nega.

Mig végre Molnár János képviselő ur, aki a néppárt nevében nyilatkozni a leghivatottabb, Magyarország képviselőházában elmondotta a nagy néppárti titkot, azt, hogy a néppárt értelmezése szerint a nemzetiségi törvény nincs végrehajtva.

Nem tudom, van-e köztünk oly ártatlan, a gonosz világ törvényeit oly kevésbé ismerő ember, kit ez a nyilatkozat meglepett, aki arra az előzményekből illetve nem volt elkészülve. Őszintén megvallom, t. ház, én ezt a nyilatkozatot vártam. Ugy voltam vele, úgy fogtam fel a dolgot, hogy itt is ismétlődni fog a szerelmi viszonyok örök lélektana. (Mozgás. Halljuk! Halljuk!

dalmi köreiben magyar műveltséget sajátított el. A magyar nyelvet folyékonyan beszélt. A szomorú emlékü polgárháboruban felszínre került erdélyi román forradalmárok között egyedül J. Á. volt az, ki igen fiatal kora daczára is szélesebb látkörrel bírt és a kit tisztán a nemzete sorsán való javítás gondolata és vágya sodort a polgárháboru szennyes árjába; és vezértársai között ő volt az egyedüli, ki tévedését később átlátva, a szabadsággért küzdő magyarokkal őszintén akart kibékülni.

Janku a magyarokat soha sem gyűlölte. „A havasi magyarság a forradalom alatt is érezte a havasi király rokonszenvét. Sok kegyetlenséget vittek véghez ott fenn, de Jankunak magyar kutfók szerint azokban része nem volt.“

Mint forradalmi népvezér, a román népre bámulatosan tudott hatni. Parancsai ez előtt sérthetetlenek és áthághatatlanak valának. A személye iránti erős lekötöttséget, felszét és szeretetet mindig újabb meg újabb véghez vitt tények felmutatásával tudta folytonosan fentartani és élesíteni.

Jankut a mőczok a keblükben élő vallásos buzgóságnál fogva Istentől hivatottnak hitték s ugyanazért nem csak szerették és tisztelték, hanem csaknem imádták. Egyenessége, igazságos ítéletei, eljárásai, komoly megfontolásból származó tanácsai ezt a tiszteletet és szeretetet folyton fokozták.

Mint népvezér, rendszeren csillamlóan öltözködött, de népe előtt néha egészen közönséges mőcz népviseletben is megjelent. A tilinkót (furulya) mesterileg kezelte s ábrándozásra hajló kedélye ennek mélabús hangjain, a forradalom zajában el-elmerengett.

* „Románia“ I. k. 562. 1.

jobbfelől.) Eleinte a szemek beszélnek, azután gyöngéd kézzorítás, (Derültég) később czélatos, ingerlő beszédek, félig elhallgatott, félig kimondott szavak. (Derültég) Mikor azután a szenvedély növekedik, akkor maga Molnár János képviselő urhoz hasonló nyugodt és óvatos urakkal is megessik, hogy megfelelkeznek önmagukról és hogy őszinte vallomást tesznek, bizonyos politikai szempontokat érve természetesen. (Derültég a jobboldalon.)

Hogy bebizonyítsam, miszerint a t. néppárt nemzetiségi politikájának vannak bizonyos előzményei, kénytelen vagyok néhány rövid idézetet felolvasni régebbi közleményekből. Ezek a közlemények valamennyien a néppárt hivatalos újságában láttak napvilágot és mint-hogy a választások talaját voltak hivatva előkészíteni, a t. ház bátran meghallgathatja, mert némi hadtörténeti érdekességük van, mint a Moltke katonai leveleinek. (Halljuk! Halljuk!) 1896. júl. 17-én a néppárt hivatalos lapja . . .

Buzáth Ferenc: Olyan nincs!

Werner Gyula: Hát félhivatalos. Ebben a tisztelt képviselőtársammal hamar megegyeztünk . . . egy német újságcikket közöl, annak fejtegetéseit „tárgyilagosa“-nak mondva. Ez a tárgyilagosa fejtegetés a többek közt ez: „Az ellene“ — t. i. a néppárt ellen — „intézett támadások között csak egyiknek van hatása, annak, mely szerint nagyon rokonszenvezik a nemzetiségekkel, azaz nem eléggé sauinista. De ha igazságszeretete a románok, szlávok, a németek stb. irányában el is idegenit tőle néhány magyar szavazatot, bőven kárpótolják ezért a nemzetiségi, különösen a tót szavazatok.“ Ime, t. ház, a szemek beszéde. (Derültég a jobboldalon. Fölkialtások balfelől: Mit tartozik ez ide!)

Február 27-én ugyanezen újság lenyomatja a néppárt köriratának az „Agramer Tagblatt“-ban való ismertetését, megjegyezve, hogy az „Agramer Tagblatt“-a köriratot igen „talpraesett“ megjegyzésekkel kíséri. E talpraesett megjegyzések egyike a következő: „A nemzetiségi törvény ne maradjon holt betű és ameny-nyiben a törvény hibákat tartalmaz, kijavíttassék.“ Ez, t. ház, a gyöngéd kézzorítás.

Márczius 22-én a felvidéki adminisztrációról elmélkedik a néppárti újság a következőképp: „Ugyanígy akarnak erőszakos magyarosítani az iskolában és a templomban is, de az erőszakos magyarosítás nem áll az igazi magyarok érdekében“, és végül a szóban forgó újság lenyomatja a Branik cikket, mint „érdekeset“, egy szó megjegyzés, egy szó tiltakozás nélkül, pedig abban a cikkben ez is előfordul: „ha a néppárt kormányra jut“ (Egy hang jobbfelől: Isten óvjon tőle!) . . . jól méltóztatnak ide hallgatni — „legalább azon engedményeket adja meg a nemzetiségeknek, amelyeket annak idején az ő konzervatívok megadtak, mikor tekintettel voltak a nyelvkülömbőség okozta viszonyokra.“ Ime, a czélatosan félig kimondott, félig elhallgatott szavak. Ki csodálkoznék ezek után, hogy beállott az őszinte vallomásnak az a pillanata, mikor Molnár János kijelenti, hogy a nemzetiségi törvény nincs végrehajtva?

Buzáth Ferenc: Talán van?

Thaly Kálmán: Nem is kell, el kell törölni! (Zaj a bal és szélsőbaloldalon.)

Elnök: Csendet kérek!

Buzáth Ferenc: El kell törölni! (Zaj.)

Elnök: Buzáth képviselő urat rendre utasítom! (Helyeslés jobbfelől.)

Werner Gyula: Molnár János t. képviselő ur politikai útja csupa jó szándékkal van kiköveve; eleinte azt hittem, hogy csak a kormány és a szabadelvűség iránt érzett jó szándékkal, de most már látom, hogy a nemzeti érdekek, a nemzeti törekvések iránt érzett hasonló jó szándékkal is. A képviselő ur kimondotta itt, hogy a nemzetiségi törvény nincs végrehajtva. De hát kimondották ezt már mások is. Olvastuk a Replikában és a Memorandumban, de nem hittük el nekik; hát ilyen egyszerű kijelentésre a képviselő urnak sem fogjuk elhinni. Hanem ajánlok egy modus vivendit. (Halljuk! Halljuk!) A képviselő ur nem csak a hunyó századnak, hanem minden időknek legtermékenyebb interpellálójá. (Derültég jobbfelől.) A képviselő urat tehát arra kérem, — bár attól félek, hogy e kéréssem a ház minden oldalán, még politikai barátait sem véve ki, inkább a csendes rezignáczióznak, mintsem a kitörő örömmel érzésével fog találkozni, — a képviselő urat arra kérem, Isten neki, interpelláljon ezental még gyakrabban. Aljon elő adatokkal, részletekkel: hol, mikor, mily irányban és milyen mértékben sértette meg a magyar nemzetet a nemzetiségek egyenjogúságáról hozott törvényt, mert addig ilyen egyszerű kerek kijelentésre nem fogjuk még neki sem elhinni. (Ugy van! tetszés jobbfelől.)

A nemzetiségi törvényt a magyar nemzet végrehajtotta. Csak hogy ez a törvény abból az alapelvűből indul ki, hogy Magyarország összes polgárai politikai tekin-

tetben egy nemzetet képeznek: az egységes és öszthatlan magyar nemzetet. A szabadelvű párt kormányai végrehajtották a törvényt, de az alapelvet, a nemzeti egység gondolatát, szemük elől soha el nem tévesztették. (Helyeslés és tetszés a jobboldalon. Ellenmondás balfelől.)

A nemzetiségi törvény ilyen végrehajtása nincs inyére a képviselő urnak. Hiszen én elhiszem, hogy ha a képviselő ur majd egyszer ezekbe a kormánypadokba ül, (Derültég jobbfelől.) másképp fogja végrehajtani a nemzetiségi törvényt, mint mi. Meglehet, hogy a hogyan ő végrehajtja, azzal meg lesznek elégedve sokan, talán meg lesz elégedve ő maga is, de hogy meg lesz-e elégedve a nemzeti egység, hogy meg lesz-e elégedve a nemzeti érdek, ebben valóban komolyan kételkedem. (Ugy van! a jobboldalon.)

A t. néppárt programja: a keresztény alaphoz való visszatérés és közjogi tekintetben — eddig legalább úgy hittük — a közjogi alap fentartása. A katolikus társadalomhoz intézett emlékiratban azonban, (Halljuk! Halljuk!) amelyet valamennyi néppárti képviselő aláírt és amelyet én ennél fogva joggal tarthatok a néppárt politikai nyilatkozatának, a következő tételt olvassuk: „Van-e akadályozva csak egy igaz keresztény is abban, hogy a néppárt körében elvi okokból helyet ne foglalhasson?“ Én nem tehetek róla, t. ház, — nagyon fogok örülni, hogyha a t. képviselő ur ezt az állítást megczáfolja — én ebben a nyilatkozatban a néppárt közjogi programjának elhalványulását látom. Mert amikor a néppárt kijelenti, hogy az ő körében minden igaz keresztény helyt foglalhat, elvekre való tekintet nélkül, akkor én nem gondolhatok egyebet, mint hogy a keresztény alapot állítólag fenyegető liberális viz-özönben a t. néppárt a Noe bárkájának szerepére válalkozik, amelyen elfér annak a közjogi alapnak minden barátja és valamennyi ellensége. Mikor valamely párt befogad a kebelébe minden elvet, akkor szerintem kizár és számúz a programjából egy elvet: a magátét. (Ellenmondások a baloldali hátsó padjain. Ugy van! Ugy van! jobbfelől.) Örülni fogok, ha ezt megczáfolja.

Páder Rezső: Keresztény ember!

Werner Gyula: Mindezt, t. ház, ennek a javaslatnak keretén belül csak azért mondtam el, mert ez a javaslat (Zaj. Halljuk! Halljuk!) a maga jótéteményeivel, a maga mérsékelt és határokhöz kötött állami felügyeletével és a nemzetiségi társadalomra gyakorolt kiszámíthatatlan nagy hatásával bizonyítja, mennyire nincs igazuk azoknak, akik a magyar nemzetet a nemzetiségek üldözésével és elnyomásával vádolják és hogy mennyire nincs igaza a t. képviselő urnak sem, aki ezeket a témákat mindig nagy előszeretettel hozza fel itt a képviselőházban. (Ugy van! Ugy van! jobbfelől.)

T. ház! Beszédem végéhez értem. (Halljuk! Halljuk! a jobboldalon.) Azoknak, akik a magyar államot nemzetiségi hazáskákra akarnák szétördelni, azoknak a tervük, meg vagyok róla győződve, nem fog sikerülni. Ha pedig mégis sikerülne, és valami uton-módon el tudnák érni azt, hogy az ezeréves magyar államot temetővé változtassák, akkor ez a temető csakhamar benépesedik apró sírokkal, az önmagukban élvi gyöngé, az állami önállóságukat fentartani képtelen, a nagy és erős nemzetek áradatában elpusztuló nemzetiségek sirjaival.

A javaslatot elfogadom. (Élénk helyeslés és eljenzés jobbfelől. A szónokot számosan üdvözlök.)

Színház.

Szombaton Karolyinének, a társulat e tehetséges, sok oldalú, szorgalmas tagjának jutalmára a „Czigánybáró“ került színpadra. Az ugy szövegében, mint zenéjében gyönyörű operette előadása elé némi aggodalommal néztünk, mert amilyen szép, olyan nehéz énekesrészai vannak. A főbb szereplők egy része várakozásunk ellenére és részben kellemes meglepetésünkre pompásan oldotta meg feladatát és egészben véve élvezetes előadást nyújtott, ámbár ezen este után is kénytelenek vagyunk konstatálni, hogy a társulat egyetlen igazi énekesnővel sem rendelkezik, hanem a jó összjáték, a gyenge játékosoknak szép éneke, a gyenge énekesnőknek jó játéka annyira kiegyenlítették az ellentéteket és hiányokat, hogy az előadás a közönségre láthatólag jó benyomást tett és e fölötti tetszésének nem egyszer kifejezést is adott.

Barinkayt, a czigánybárót, Bodá személyesítette és különösen a magasabb régiókban meglepően szép lyrai tenorját hatásosan és annyira érvényre emelte, hogy a közönség megbocsátotta fogyatékos játékát és nyílt színen is jól kiérdemelt tapsokkal, kihívásokkal jutalmazta. Bodával ellentétben partnere, Harkányi Gizella (Saffi) igen szép czigány leány volt és — némi szerep-nemtudást leszámítva — jól és kedvesen játszott, énekszámjaiban azonban ingadozást árult el és gyenge

ges és oszthat-
árt kormányai
et, a nemzeti
nem tévesztet-
Ellenmondás

sa nincs nyére
hogy ha a kép-
nyadokba ül,
égrehajítani a
hogy a hogyan
e sokan, talán
meg lesz-e elé-
e elégedve a
n kételkedem.

y alaphoz való
ddig legalább
A katolikus
ban, (Halljuk!
épvisező alárt
k a néppárt
felt olvasunk:
tény is abban,
lyet ne foglal-
nagyon fogok
z állításomat
an a néppárt
latom. Mert
preben minden
való tekintet
et, mint hogy
liberális viz-
szerepére vál-
alapnak min-
kor valamely
akkor szerin-
egy elvet: a
padjain. Ugy
ha ezt meg-

ek a javaslat-
el, mert ez a
jótéteményei-
kötött állami
mra gyakorolt
itja, mennyire
mzetet a nem-
dolják és hogy
nak sem, aki
rettel hozza
an! jobbtól.)
ljuk! Halljuk!
államot nem-
azoknak a
fog sikerülni.
on-módon el-
államot te-
sakhamar be-
élni gyöngé,
en, a nagy és
nemzetiségek
és és eljenzés

hetséges, sok
„Czigány-
mint zenéje-
agodalom-
nehéz ének-
sze várakozá-
glepítésünkre
zben véve él-
este után is
ársulat egyet-
hanem a jó
eke, a gyenge
enlítették az
adás a közön-
föltötti tetszé-

elyesítette és
en szép lyrai
melte, hogy a
t és nyit szia-
al jutalmazta.
nyi Gizella
nemi szerep-
sen játszott,
el és gyenge

hangjával nehezen tudott megküzdni könnyűnek épen nem mondható szerepével. Az alsó és közép fekvést hangokat elfogadhatóan énekl, de már a magasabb régiókba emelkedni nem tudott, hangja úgy szólva elhalt; Laky Eugenia, Czippa szerepében, egész ellenkezőleg, a magasabb hangokat bírta jobban, míg az alsóbb hangok egész szintelenül, úgy szólva prózáilag hangzottak el ajkairól, játéka azonban nagyon jó és jellegzetes volt az öreg cigányasszony nehéz szerepében. Károlyiné a tőle megszokott könnyedséggel és diszkrétan adta a guvernánt túlzásokra csábító szerepét, — különben pedig kár volt jutalomjátékául nem egy társalgási darabot választania, melyben szép tehetségét mindig oly élvezetesen emeli érvényre. Arzena szerepével Völgyi Ilonka birkozott meg és a prózai részekben nem hatástalanul. Kitűnő volt Tukorai, Carnero gróf szerepében, valódi talentumos színész, ki szerepeiben soha sem önmagát játsza és túlzásokra sem ragadtatja magát, alakításai mindig élvezetesen nyújtanak. Kár, hogy gyöngé énekhangja miatt ügyes kupletjei nem érvényesülhettek kellőleg. Ez este Miklósi is diszkrétan játszott és Zsupánból pompás alakot csinált, több ízben zajos derűtséget kelte józú játékaival. Ugy látszik — és ez csak dicséretére válik — jóba vette jóakaratu figyelmzetéseinket s ujjal is biztosítjuk, hogy szép tehetsége így sokkal előnyösebben érvényesül. Daliás Gábor deák volt Balog; kis szerepét nagyon jól játszotta és dalait szépen énekelte. Nem értjük, hogy ezt az igazán rutinirt és jó hangú színészt, ki mindig köztetszésre játsza meg szerepét, miért foglalkoztatják oly ritkán és akkor is apróbb szerepekben, mikor szép tehetsége az előadások érdekében sokkal jobban kiaknázható volna. Farkas és Jászai Mari járultak még az est sikeréhez és a karból előnyösen vált ki Bombay csengő, érczes hangja. A karmester — ki különben bizonyára elismerésre méltó fáradságot fejtett ki a darab betanításánál — túlságosan előtérbe helyezte magát és tetszésének vagy nem tetszésének az egyes énekszámoknál, taglejtéssel, lejtézzel, gunyos mosolylyal, igen is feltűnő módon adott kifejezést, holott ez egyáltalán nem tartozik feladatához.

Vasárnap Kövessi Albert bohóza „A diplomás kisasszonyok” ment. Köztudomásu, hogy a bohózatok nem állanak magas irodalmi színvonalon, de ez már a bohózatnak is meglehetősen szellemtelen paródiája, melyet a szereplők jobb ügyhöz méltó buzgóságjal igyekeztek elfogadhatóvá tenni. És ime, ez a sületlen semmiség telt házat csinált, míg a hétfőn részben igen jó előadásban szüret került „Vasgyáros”, Ohnet kitűnő színműve — talán mert az előkelőbb, pénzesebb emberek egy részének derogál a zóna-előadás — kis számu közönséget vonzott; pedig Bokodyné (Clair) bevégzett és igen szép alakítása, Bokody remek Moulinetja, Benedek könnyed és elegans Bligni hercege, Károlyiné előkelő marquisnéje, Tukorai közjegyzője, Takács Mariska és Harkányi Gizella szép és elegáns toaletti több pártfogást érdemeltek volna. A vasgyarost Farkas, vagysis inkább a sugó, játszotta; Farkas a hatalmas és háládatos szerepet igen jól meg tudta volna játszani, ez egyes jeleneteiben kitűnt, de egy ilyen szerepet, szereptudás nélkül, lehetetlen jól visszaadni. A szerep nem tudásban különben Harkányi is — sajnos szokása szerint — excellált. A rendezés — eltekintve a reggel 10 órákor is égő gyertyáktól — mintaszerű volt.

A keddi előadást — Völgyi Ilonka jutalmára „A falu rossza” — két okból illeti feltétlen dicséret, először mert maga az előadás kitűnő volt, másodsor mert a szereplők a botrányos kis számu közönségnek is oly szépen és odaadással játszottak, mintha telt ház lett volna. A szereplők közül különösen is ki kell emelnünk Baloghót, ki Göndör Sándor szerepét megkapóan, pompásan játszotta és dalait igen szépen énekelte. — Bokodyt, ki Gonosz szerepében valóságos kabinet-alakítást nyújtott, Völgyi Ilonkát, Harkányit és Takács Mariskát, a jó játékaiban azonban a többi szereplők is vetélkedtek.

A karmestert figyelmeztetjük, hogy a zongora sem könyöklő párna, sem nyugágy, magatartásában több tiszteletet igényel a közönség!

Bokody jubileuma.

Bokody Antal színigazgató 40 éves színi működésének évfordulóját április hó 30-án — szombaton — ünnepli meg városunkban. Negyven éve annak, hogy Bokody Antal színigazgató pályafutását a színpad deszkáin megkezdte. Még annak is nagy idő, ki a gondatlan kényelem puha píránáján heverti azt végig; hát még neki, ki sok lelki és szellemi zaklatottsággal a magyar kultúra lelkes szolgálatában 40 évet élt át! Fiatalon, mint jellemző színész kezdte pályáját és 40 év mostoha-sága alatt ugyszólván aggá lett testben, de azért lélek-

ben fiatal hévvel, önzetlen becsvágygyal játszott a mai napig és a színművészet minden alakításában és szép idő alatt teljes művészi tehetségét sok kitüntető taps kísérte az ország minden elsőrangú színpadán.

E derék pályafutásának 40-ik évfordulóját szombaton, 1898. április hó 30-án ünnepli meg a társulat. Teljes lélekből azon vagyunk, hogy e napot az agg művész előtt minél kedvesebbé tegyük.

Miért is tisztelettel fordulunk Nagy-Enyed város és vidéke tisztelt közönségéhez, hogy nemes részvétellel, áldozatkészségével annak az igazi magyar művészek érdemeit, ki a magyar nyelv és művelődés terjesztésében ily hosszú időn át elsőrendű szerepet játszott, más művelt nemzetek példájára, az elismerés munkájában minket támogatni méltóztassanak.

A tisztesség, mit az ünnepeltnek juttatunk, gazdagon fog kamatozni azok becsvágyában és lelkesülésében, akik az ő nyomdokain fognak a jövőben járni. Ezen ünnepélyes előadásra jegyek előjegyezhetők a Wokál-féle könyvkereskedésben.

Vegyes hírek.

— **Tiszti előléptetés.** Az idei májusi tiszti előléptetések reánk nézve is örömdetes rangemlést hoztak. A városunkban székelő honvéd-zászlóalj parancsnoka, Szabó István százados, ki csak nem régen jött városunkba és úgy szólva rohammal vette be magát mindnyájunknak közbecsülésébe és általános tiszteletnek és szeretetnek örvend, a napokban őrnaggyá léptetett elő. Ez előléptetés alkalmából a honvéd-tisztikar testületileg tisztelettel nála, valamint társadalmunk előkelőségeiből sokan keresték fel a népszerű parancsnokot, hogy e kitüntetés alkalmával szerencsekívánataikat kifejezzék az új őrnagynak. Lapunk részéről is melegen üdvözljük az új őrnagy urat, s kívánjuk, hogy előléptetése még szorosabb kapcsa legyen a polgárság és katonaság között fennálló jó viszonyok.

— **Az alsófehérvármegyei orvos-gyógyász-egylet** április hó 24-én Nagy-Enyeden tartotta meg szakülését, melyen egyik orvos a mellhártya-lob súlyosabb alakjainak gyógy módjáról értekezett 12 mult évi körelete kapcsán. Ezután az országos szövetség vármegyei fiók-osztálya alakított meg a következő tisztikarral: elnök dr. Magyarai Bernát, titkár dr. Reich Béla, pénztáros dr. Mátyás Mihály, választmány: dr. Bikfalvi Károly, dr. Boér Jenő, dr. Dobozi Vilmos, dr. Fenyő Ármán, dr. Farnos Árpád, dr. Nagy Károly és dr. Winkler Albert. Este mindket egylet tagjai dr. Winkler Albert vendégei voltak, hol a közegészségügynek és házi gazdának néhány barátja társaságában a vendégszerető házi gazda névnapját is megünnepezték a legjobb kedélyhangulatban és a késő éjjeli órákig.

— **Kinevezés.** A m. kir. igazságügyi miniszter a nagyenyedi országos fejedelmi derék őrpáncsnokát, Szathmáry Mózes, a XI. rangosztály III. fokozatából az I. fizetési fokozatába léptette elő.

— **Adózó közönségünk figyelmébe.** Nagy-Enyed város adóhivatala ez uton is figyelmezteti adózó közönségünket, hogy az 1898. évre megállapított és felsőbb jóváhagyást nyert IV. oszt. kereseti adókövetési lajstrom ez évi április hó 27-étől május hó 4-ikig közszemlére kitétetett, és a hivatal helyiségében bárki által betekinthező a hivatalos órák alatt.

— **Versenyünnepe.** A Bethlen-kollégium Főgimnáziumi Önképzőköré versenyünnepelet rendez 1898. május első napján d. u. 3 órákor a kollégium nagy termében a következő programmal: I. Himnusz. Énekl az ifjuság. II. Váro Ferenc vezető tanár előterjesztése a kör munkásságáról s a pályázatokról. III. Háláének, Krügertől. Énekl a gimn. dalkar. IV. Szabad előadás-verseny, a b. e. Varró Gyergelyné nevével kitézett jutalmakért. 1. Kristóf György VIII. o. t. „Régi magyar iskolák és a Bethlen-Kollégium.” 2. Váro Géza VIII. o. t. „Petőfi a szabadságharcban.” 3. Budai Árpád VIII. o. t. „Szabolcska Mihályról.” V. Hajósdal, Bellmantól. Énekl a gimn. dalkar. VI. Szavaltaverseny. 1. Ajtai Jenő VIII. o. t. „Szép Ilonka” Vörösmartytól. 2. Bihari István VII. o. t. „Gyónás” Felszeghy Dezsőtől. 3. Incze Miklós VIII. o. t. „Filippo” Gabányi monológia. 4. Imre István VIII. o. t. „A mama kedvence” Rudnyánszky Gyula monológia. VII. A jutalmak odaitélése. VIII. Felköszöntő, Palmétől. — Népdalok. — Énekl a gimn. dalkar.

— **Gyászhr.** Részvétellel értesülünk, hogy özvegy Kovács Lőrinczné szül. Besenyei Rozália, tisztos agg polgárnő, 70 éves korában f. hó 25-én hosszas szenvedés után elhalt Nagy-Enyeden. Az elhalt egyike volt a régi jó magyar asszonyoknak, kit gyermekein kívül nagyszámu rokonság és sok jó ismerős gyászolja.

— **Magyar osztálysorsajáték sorsajegyeket** eredeti áron ad el a pesti magyar kereskedelmi bank váltó-üzlete, Budapestben. Az itt vásárolt sorsjegyekre esett a legtöbb fő- és melléknyeremény. Ezen intézet csak a tőle vett és a czéggel ellátott nyerő sorsjegyeket váltja be. A sorsjegyeket utánvétellel is kuldik. Mielőbbi megrendelés már azért is ajánlatos, mert a kereslet rendkívül nagy.

Meteorológiai jelentés április 24-től április 27-ig.

Nap	Óra	Lég-nyomás 700+	Hő	Szél iránya és erőssége	Borulat	Csapadék	Hő max.	napi min.
24	7	58.0	+13.7	—	6●	3.1		
	2	60.8	+12.1	E ₂	10●	4.3	+15.7	+8.7
	9	63.8	+9.0	N ₂	10●	1.0		
25	7	65.5	+10.0	N ₂	10●	ny		
	2	65.4	+14.5	E ₂	8	—	+14.9	+6.0
	9	66.5	+10.3	NE ₁	9	—		
26	7	65.1	+9.0	—	7	—		
	2	61.5	+17.8	S ₂	3	—	+20.0	+4.9
	9	60.4	+11.8	—	1	—		
27	7	59.0	+9.8	NW ₁	0	—		
	2							
	9							

Klárítás: Derült, száraz, emelkedő hőmérséklettel. Később borulás valószínű.

* A légnyomás tenger színére van átszámítva. — Hő C° fokok. Szél iránya: N = észak, S = dél, E = kelet, W = nyugat. Szél erőssége = 1—10-ig. Borulat fok = 1—10-ig. Csapadék mennyisége milliméterekben értendő. ● = eső, * = hó, ▲ = jég, Δ = dara.

Szerkesztőség:

Dr. MAGYARI KÁROLY. TÖRÖK BERTALÁN.

Kiadó:

Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárgyár részvénytársaság.

Nyomtatott a Nagyenyedi Könyvnyomda és Papírárgyár részvénytársaság könyvnyomdájában.

Menyasszonyruha-selyem

65 krtól 14 frt 65 krig méterenkint, — valamint fekete, fehér és színes Henneberg-selyem 45 krtól 14 frt 65 krig méterenkint — a legdivatosabb szövés, szín- és mintázatban. Privát fogyasztóknak postabér- és vámtmentesen, valamint házhoz szállítva, — mintákat pedig posta fordultával küldenek: HENNEBERG G. selyemgyáral (cs. és kir. udvari szállító) ZÜRICHEN. Magyar levelezés. Svájcba kétszeres levélbélyeg ragasztandó. (6)

Alsófehér vármegye királyi tanfelügyelőjéről.

1210—1898. szám.

Árlejtési hirdetmény.

A nagyméltóságú vallás- és közokt. miniszter ur f. évi április hó 2-án 13.131 sz. a kelt rendeletével a vizaknai állami leányiskolánál szükséges helyeállítási munkák foganatosítására 1226 frt 72 krt engedélyezett, mely munkálatok biztosítása céljából Alsófehér vármegye kir. tanfelügyelősége hivatalos helyiségében 1898. évi május hó 5-én d. e. 9 órákor nyilvános versenytárgyalás fog tartatni.

Az idegen kézzel írott, zárt ajánlatok 5%-os bánatpénzzel felszerelve f. évi május hó 5-én d. e. 9. óráig nyújthatók be a kir. tanfelügyelőségnek, hol a költségvetés és tervrajz naponként d. e. 8. órától 12 óráig az érdeklődő felek által betekinthező.

Nagy-Enyed, 1898. április hó 13-án.

Dr. Szabó Mihály,
kir. s-tanfelyelő.

1467 3—3

HIRDETMEY.

Ő cs. és apostoli királyi Felségének legfelső elhatározása folytán ezennel megindították

a XX. magyar királyi államsorsajáték,

melynek remélhető tiszta jövedelme akként osztassék fel, hogy abból 1. a vagyontalan állami tisztviselők özvegyei és árjai részére gyűjtendő alap, 2. a özirvnyezai „László” gyermek-kórház, 3. a zólyom-lipesei „Gizella” munkás-árvaház, 4. a Jásziv-egyesület, 5. az erdővidéki (Baróti) kózkórház, 6. a budapesti „Klotild” szeretetház, 7. a kolozsvári jótékony nő-egylet, 8. a nagypéteki társulat, 9. a békésmegyei Fehér Kereszt-egylet részaitassék.

E sorsajáték összes, 7691-ben megállapított nyereményei az alább következő játékterv szerinti 365,000 koronára ragnak, és pedig:

1 főnyeremény 150.000 korona	10 nyeremény 1000 korona
1 " 50.000 " "	20 " 500 " "
1 " 20.000 " "	50 " 100 " "
1 " 10.000 " "	100 " 50 " "
2 nyeremény 5.000 " "	1000 " 20 " "
5 " 2.000 " "	6500 " 10 " "

Az összes nyeremények készpénzben fizettetnek ki. A húzás visszavonhatatlanul 1898. évi június hó 30-án Budapestben történik.

Egy sorsajegy ára 2 frttal o. é. van megállapítva.

Sorsjegyek kaphatók a lotteigazgatóságnál Budapestben (Pest, fővárház, főemelet), ahová a megrendelt sorsjegyek ára postautalvány mellett előre beküldendő, valamennyi o-é adóhivatálnál, a legtöbb postahivatálnál és minden városban és nevezetesebb helyiségben felállított egyéb sorsajegyáruló közögnél. Budapestben, 1898. április hó.

1472 1—6

H. kir. lotte-igazgatóság.

